

**ЕТНОГРАФІЧНИЙ МУЗЕЙ ХАРКІВСЬКОГО ІСТОРИКО-
ФІЛОЛОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА – УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
МУЗЕЙ ІМПЕРСЬКОГО ПЕРІОДУ**

Дворкін І.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Музейна справа відіграє важливу роль у формуванні колективної пам'яті, політиці пам'яті, процесах націотворення тощо. Музейні установи можуть впливати на формування політичної нації, уявлення спільноти про себе, формування національної ідентичності. Імперська політика Росії щодо українського національного руху у наприкінці на XIX – на початку XX ст. була спрямована на його обмеження та заборону. Водночас, завдяки інтелігенції певні українські музеї мали потенціал стати українськими національними. Серед них, на нашу думку, Етнографічний музей Харківського історико-філологічного товариства (ХІФТ).

В імперський період у Наддніпрянській Україні, у тому числі й у Харкові, діяла широка мережа музейних установ. Перші музейні заклади створюються на початку XIX ст. при Харківському університеті, серед них були Музей красних мистецтв та старожитностей, нумізматичний кабінет тощо. Пізніше були відкриті Харківський міський художньо-промисловий музей (1886) та Харківський церковно-археологічний музей (1903). У 1902 р. по завершенню XII Археологічного з'їзду було засновано Етнографічний музей ХІФТ. Етнографічна виставка з'їзду, за задумом організаторів, мала представляти матеріал з історії культури «південно-руської народності». Професор Микола Сумцов розробив три програми – для збирання етнографічних предметів до виставки; відомостей про кобзарів і лірників; писанок і відомостей про них. Загалом були зібрані багаті колекції предметів народного побуту. Лише у Харківській губернії на адресу повітових земств, сільських учителів, священників було надіслано понад 2000 примірників програм і одержано понад 1000 відповідей на них. Завдяки експедиціям, що проводили члени товариства, був зібраний багатий етнографічний матеріал, що характеризував головним чином українське селянство. Експонати музею були науково систематизовані, що давало можливість дослідникам плідно працювати з матеріалом. Науково-дослідну роботу в музеї проводили українські та закордонні вчені-славісти.

Етнографічний музей ХІФТ, як і інші українські музеї, працював у вкрай несприятливих умовах для розвитку українознавчих досліджень. Водночас, він, завдяки діяльності вчених, пов'язаних з ХФІТ та Харківським університетом став одним з провідних центрів дослідження української етнографії, що давало можливість для розповсюдження і реалізації саме «українського проекту» в Наддніпрянщині.